

Nr 240

Av herr **Gustafsson** i Skellefteå m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till anordnande av skolmåltider.

(Lika lydande med motion nr 223 i Första kammaren)

Det statliga bidraget till anordnande av skolmåltider, vilket icke minst syftar till skatteutjämning mellan kommunerna, har efter hand försämrats på sådant sätt att dess skatteutjämnande effekt delvis gått förlorad. Medan statens bidrag år 1948 var ca 70 % av de totala kostnaderna uppgick procentsiffran år 1960 till endast ca 13. I kronor räknat har statsbidraget varit i det närmaste oförändrat sedan år 1948, under det att kommunernas kostnader till följd av den kraftigt vidgade skolmåltidsverksamheten mer än tjugodubblats.

För många kommuner har kostnaderna för skolbispisningen blivit alltför tunga. En begränsning av verksamheten till att avse endast vissa skolor inom kommunen eller till att omfatta endast elever med lång skolväg har genomförts i en del kommuner. Det har vidare förekommit att skolbispisning ej ägt rum under vissa veckodagar. I sina petita för budgetåret 1962/63 anförde skolöverstyrelsen, att många kommuner stått i valet mellan att bispisa endast vissa åldersgrupper — i vilket fall statsbidrag ej skulle kunna utgå — eller att avgiftsbelägga skolmåltiderna. De här anförda exemplen visar att det nuvarande statsbidragssystemet beträffande skolmåltiderna ej fungerar tillfredsställande. Åtgärder måste vidtagas för att stimulera kommunerna att mera närma sig den målsättning som var en av förutsättningarna för att skolmåltiderna inrättades, nämligen att barnen i skolan borde få en näringsmässigt riktigt sammansatt måltid och inte bara sitt kaloribehov täckt. Kritiken mot att skolmåltiderna inte fyller detta krav har växt sig allt starkare bland målsmännen. En stickprovsundersökning som Husmodersförbundet nyligen företagit genom sina medlemmar ute i landet i olika skoldistrikt visar att man nästan överallt har samma matsedlar men till mycket olika priser, varierande från 53 öre till 1:19 kr. per elev och dag. I ett och samma skoldistrikt kostade samma mat resp. 70 öre och 1:19 kr. Någon kontinuerlig undersökning av skolmåltidernas näringsmässiga sammansättning finnes inte, vilket torde vara en stor brist. Ett ökat statligt stöd till skolmåltidsverksamheten skulle ge en helt annan tyngd åt de direktiv om skolmåltidernas sammansättning, som statsmakterna nu utfärdar till kommunerna genom SÖ.

Riksdagen har fyra år i följd begärt, att Kungl. Maj:t skall framlägga förslag om förbättrade bidragsregler, men riksdagens begäran har ännu inte villfarits.

Vid 1959 års riksdag ville statsutskottet i sitt utlåtande nr 8 erinra om att de sakkunniga för översyn av vissa statsbidrag på skolväsendets område avgivit betänkande rörande statsbidrag till anordnande av skolmältider. Utskottet förväntade därför »att förslag i frågan kommer att föreläggas nästa års riksdag».

Något förslag förelades emellertid inte 1960 års riksdag, utan departementschefen fann att förutsättningar saknades för att lägga fram de sakkunnigas förslag. Detta föranledde statsutskottet till följande yttrande: »Utskottet vill med anledning härav understryka, att utskottet finner det med hänsyn till önskvärdheten av att i detta avseende förbättra kostnadsrelationerna mellan staten och kommunerna angeläget, att Kungl. Maj:t så snart ske kan för riksdagen framlägger förslag i anledning av utredningsförslaget».

Då något regeringsförslag inte heller förelades 1961 års riksdag skärpte statsutskottet sin skrivning och anförde följande:

Utskottet vill med anledning härav erinra om att utskottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 8 vid 1960 års riksdag (punkt 58) underströk, att utskottet fann det med hänsyn till önskvärdheten av att i detta avseende förbättra kostnadsrelationerna mellan staten och kommunerna angeläget att Kungl. Maj:t så snart ske kunde för riksdagen framlade förslag i anslutning till vad de sakkunniga för översyn av vissa statsbidrag på skolväsendets område i betänkande (SOU 1958: 37) föreslagit rörande statsbidrag till skolmältider. Då dessa kostnadsrelationer från kommunernas synpunkt sett varje år alltmer försämras, förutsätter utskottet, att Kungl. Maj:t till nästa års riksdag skall finna möjlighet förelägga riksdagen förslag i ämnet i anslutning till ovannämnda betänkande.

Inte heller denna direkta beställning från riksdagen förmådde ändra regeringens negativa hållning. I anledning av motioner till 1962 års riksdag beslöt utskottet därför att ytterligare skärpa sin skrivning. Utskottet anförde:

Med anledning av nu föreliggande motioner vill utskottet, som icke ansett sig böra tillstyrka bifall till de i dem gjorda yrkandena, ytterligare understryka, att det är av synnerlig vikt att frågan om kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna beträffande skolmältiderna utan dröjsmål bringas till en lösning.

Årets statsverksproposition upptar inte något förslag till förbättrade statsbidragsregler för skolmältidsverksamheten.

I de likalydande motionerna I: 424 och II: 492 vid fjolårets riksdag framförde vi ett yrkande grundat på skolöverstyrelsens förslag i dess anslagsaskanden för budgetåret 1962/63. Enligt detta skulle bidragsunderlaget för statsbidragen höjas från 70 till 90 öre per måltid i vanliga fall, från 90 öre

till 1 kr. vid bespisningsenhet om högst två läraravdelningar och från 85 öre till 1 kr. 25 öre om måltiden serveras elev från annan kommun än skolkommunen. Helt nya regler föreslogs beträffande statsbidragets storlek. Dessa anknöts till förhållandet mellan den enskilda kommunens skatteunderlag och det genomsnittliga skatteunderlaget för landet. För det genomsnittliga skatteunderlaget fastställdes en normalbidragsprocent. Med dessa bestämmelser tillgodosågs två huvudsyften — dels att den på varje särskild kommun belöpande delen av kostnaderna för skolbespisningen skulle, efter avdrag av statsbidraget, bli lika i alla kommuner per skatte-krona räknat, dels att statsbidraget skulle bli värdebeständigt genom att relationen mellan statens och kommunernas kostnader bevarades oförändrad, oberoende av de årliga växlingarna i det genomsnittliga skatteunderlaget för landet.

Vi yrkade att normalbidragsprocenten i överensstämmelse med skolöverstyrelsens förslag skulle fastställas till 20.

I syfte att stimulera till en förstärkning av skolmåltidsverksamheten och genomföra en rimligare fördelning av kostnaderna för denna verksamhet mellan staten och kommunerna bör riksdagen fatta beslut i överensstämmelse med nyssnämnda av oss vid föregående års riksdag stödda förslag beträffande statsbidragen till skolmåltiderna. Vi framför på nytt förslaget. De nya reglerna bör gälla fr. o. m. budgetåret 1963/64.

De kan beräknas medföra en ökad kostnad om 24 milj. kr. för helt budgetår. Då 40 % av statsbidraget förskottteras blir den ökade belastningen under budgetåret 1963/64 9,6 milj. kr.

Skolöverstyrelsen framför i sina petita för budgetåret 1963/64 förslag om att särskilt statsbidrag skall utgå för måltider som serveras diabetes-sjuka skolelever. Som motivering anför styrelsen bl. a. följande.

För en grupp sjuka elever är det speciellt angeläget, att diet kan ordnas på ett ändamålsenligt sätt, nämligen för elever med diabetes. Inte vid någon annan sjukdom är det av lika stor vikt, att dieten blir ändamålsenlig. Det bör även observeras, att icke någon annan diet, i hem eller på sjukhus, är så dyr som diabetikerkost. Uppskattningsvis beräknas antalet diabetikersjuka skolelever till 1 500. Överstyrelsen anser det synnerligen angeläget, att till skolmåltiderna för dessa elever utgår ett statsbidrag, som stimulerar kommunerna att ordna kosten för dem på riktigt sätt. Ett statsbidrag på en krona 25 öre per utspisad måltid skulle innebära, att kommunerna ungefärligen erhöi en ersättning för de merkostnader, som diabetikerportion medför i förhållande till normalportion.

Den totala anslagsökningen för måltider serverade under budgetåret 1963/64 till elever med diabetes skulle uppgå till ca 340 000 kr. och anslagsbelastningen under nämnda år till ca 100 000 kr.

Skolöverstyrelsens förslag i detta avseende kan antas ha föranletts av att särskilda åtgärder från samhällets sida bedömts nödvändiga för säkerställande av en tillfredsställande kost för diabetikerbarnen. Under sådana omständigheter kan vi inte finna Kungl. Maj:ts skäl för att avstyrka förslaget,

nämligen att det bör ankomma på kommunerna att lösa förevarande spörsmål, bärande. Vi föreslår således bifall till skolöverstyrelsens förslag, vilket i förevarande avseende innebär att anslaget till skolmåltider under nästa budgetår höjes med 100 000 kr.

De i motionen framförda förslagen föranleder en sammanlagd anslagshöjning under budgetåret 1963/64 med 9 700 000 kr. Förslagsanslaget Bidrag till anordnande av skolmåltider under åttonde huvudtiteln bör därför höjas med detta belopp och uppföras med 28 000 000 kr.

Under hänvisning till det ovan anförda hemställer vi,

att riksdagen måtte

1. bemyndiga Kungl. Maj:t att för budgetåret 1963/64 lämna statsbidrag till skolmåltider enligt de grunder motionärerna förordat, samt

2. till Bidrag till anordnande av skolmåltider för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 9 700 000 kr. förhöjt förslagsanslag av sammanlagt 28 000 000 kr.

Stockholm den 24 januari 1963

Henning Gustafsson

i Skellefteå

M. Berglund

Olle Westberg

Mac P. Hamrin

i Kalmar

Elias Jönsson

i Ingemarsgården
